

داراب

علی اتابکی

شهرستان داراب در جنوب شرقی استان فارس قرار دارد. این شهرستان ۳ شهر به نام‌های داراب، جنت‌شهر و دوبرجی دارد. مرکز شهرستان شهر داراب است. این شهرستان شامل چهار بخش مرکزی، رستاق، فورگ و جنت است، داراب با شهرستان‌های زرین‌دشت، استهبان، نیریز، فسا لارستان و استان هرمزگان همجوار است. داروهای گیاهی از گیاهان مختلف در اکثر مناطق داراب تهیه می‌شود که بیشتر آنها در تمامی نقاط مشابه به هم هیستند. نام این داروها و خواص هر کدام در زیر آمده است. ضمن این که همه موارد که ذکر می‌شود، فقط برای درمان بیماری‌ها نیست و گاهی استفاده‌های دیگری مانند استفاده در مواد آرایشی یا پاک‌کننده‌ها نیز دارند.

داروهای گیاهی به تفکیک مناطق بررسی شده

نام داروی گیاهی	بخش مرکزی داراب	بخش حاجی‌آباد	بخش فورگ	بخش رستاق
کتیرا	×	×		
گامر	×			
سقز	×	×	×	×
گنجه	×			
مرو تلخ	×	×	×	×
زیره	×	×	×	×
آویشن	×	×	×	×
آویشن باریک	×	×	×	×
گل ارونه	×			
چوبک	×			
اشلنگ	×			
کاسنی	×	×	×	×

داراب / اتابکی

×	×	×	×	اسپند
×	×	×	×	شیرین بیان
			×	دغل ماری
			×	باد آورد
			×	چکاویز
×	×	×	×	پر سیاش
×	×	×	×	گاوزبان
×			×	بابونه
			×	لوازیک
		×		انغزه
		×		گرگاز
		×		سر زردو
		×	×	خارشتر
		×		ترشک
		×		گل ترشک
		×		گیزه
		×		دریم
		×		آب باد
×		×	×	لاتربک
	×	×	×	زنیان
		×		قیطران
		×	×	سه پستان
×		×	×	عناب
		×	×	فلوس
		×	×	فوفل
		×		ونگو
	×	×	×	تخم شربتین
×	×	×	×	نعنا
	×	×	×	شاه تره
	×	×	×	طارنه
×				مروک
×	×	×	×	رازیانه
×				مرمرشک
×			×	شیرخشت

×				دونشت
×	×	×	×	گشنیز
×			×	چهار تخمه
×			×	ترنگین
×			×	گل ختمی
×				کاکتی
				حلیه
			×	درمنه
			×	کپ
			×	صمغ بادام
			×	زیره سیاه
			×	زیره سبزه
			×	اگال
		×		زهره‌گراز
		×		چوب‌آزار
×				گل نارکو
	×			شیرگرزه

بیماری‌های روحی

در تمامی داراب بیمارانی که از لحاظ روحی و روانی در وضعیت بدی به سر می‌برند را به زیارتگاهی به نام شاه‌پریان در نزدیکی روستای تاشکویه بندرعباس می‌بردند و سه‌شنبه‌شب‌ها این بیماران را با زنجیر به آن می‌بستند تا شفا حاصل شود.

- همچنین در رساق برای درمان بیماری‌های روحی و روانی از ملاها دعای رفع مضرات می‌گیرند و در یک پارچه سبز که از سیدی گرفته‌اند می‌پیچند و آن را روی دوش بیمار می‌زنند تا به خیال خود جن‌ها را از شخص بیمار که گفته می‌شود "جنی" شده دور کنند.

- همچنین در حاجی‌آباد برای درمان بیماری‌های روحی، دل تازه گوسفندی را بدون خبر و ناگهان به پشت بیمار می‌زنند.

بیماری‌های جسمی و جراحات

شیشه گرفتن در حاجی‌آباد زیر گلو را تیغ زده و از آن خون می‌گیرند. بدین طریق که شیشه‌ای مانند آفتابه را روی محل تیغ زدن قرار داده و آن را مک می‌زنند تا خون در شیشه جمع شود و از بیمار خون

۱. از سر حرارت تهیه می‌شود

بگیرند. این عمل برای کسانی انجام می‌شوند که معتقدند خونشان غلیظ شده است.

کولیک ظرفی است مانند کوزه با دهانه گشاد که برای رفع بیماری‌های عضلانی و بادکش کردن به کار می‌رود. مخصوصاً هنگامی که دنده‌های بدن در رفته باشد، درون این ظرف را آتش می‌زنند و روی بدن می‌اندازند تا باد را خارج کند.

خمیر شور برای بیماری‌های عفونی خمیر شور روی عفونت می‌گذارند یعنی خمیر را خیلی نمک زده و روی بدن می‌گذارند تا راه عفونت باز شده و چرک و عفونت روی بدن را خارج کند.
- در رساق برای درمان جراحات از عسل، دوی مرکروم و پرمنگنات استفاده می‌شود این مخلوط به همراه یک نوع خاک، که از روستاهای پشت‌کوه می‌آورند (گل نازکو)، برای درمان جراحات خیلی مؤثر است و هنگامی که آن را روی زخم می‌پاشند زخم جوش می‌خورد.
- همچنین در حاجی‌آباد اگر کسی را مار یا عقرب نیش می‌زد از الکلی که عقرب یا مار در آن انداخته بودند روی محل نیش‌زدگی قرار می‌دهند.

شکسته‌بندی

کوفتگی، دررفتگی، شکستگی

در حاجی‌آباد برای درمان هر سه حالت از چوب‌آزار استفاده می‌شود. یعنی این دارو را که پوست درختی است که در هند می‌روید را با زردی تخم‌مرغ و گیاه مومیایی (گیاه مُمنه‌ای) با هم می‌کوبند و همراه با آرد و زردچوبه به صورت معجونی در می‌آورند، سپس آن را روی محل شکستگی یا کوفتگی یا دررفتگی می‌گذارند و روی آن را با پارچه‌ای تمیز می‌بندند.

علاوه بر این شیره مهلک (قره مهلک) که به رنگ سیاه است، به صورت محلول در آب برای مالیدن روی محل درد استفاده می‌شود.

از گیاه کمر‌آویز، که سکرآور است، برای مالیدن روی بدن استفاده می‌شود و می‌گویند که باد بدن را می‌گیرد.

در فوزگ نیز از برگ و ریشه مهلک مانند حاجی‌آباد در درمان شکستگی‌ها می‌شود. ضمناً برای شکستگی سر از سوخته پشم استفاده می‌کنند و آن را روی محل شکستگی می‌مالند.

همچنین از شیرهای از درختی به نام گرز می‌گیرند به جای چسب استفاده می‌کنند. به این صورت که شیره را روی پارچه‌ای مالیده و روی محل دررفتگی یا شکستگی می‌مالند و شیره پس از مدتی مانند چسب عمل کرده و محل شکستگی را محکم نگه می‌دارد تا حرکت نکند.

اشخاصی که به امور مختلف طب سنتی می‌پردازند

در شهر داراب معمولاً عطاران گیاهان دارویی را به فروش می‌رسانند و خود آن‌ها را تجویز می‌کنند. اما امور مربوط به طب سنتی را گاهی دلاک‌ها انجام می‌دادند که عملکرد آن‌ها امروز بسیار محدود شده

است. دلاک‌ها در گذشته که برای اصلاح سر مردم به این طرف و آن طرف می‌رفته‌اند عمل ختنهٔ پسر بچه‌ها را نیز انجام می‌داده‌اند و گاهی حجامت هم می‌کرده‌اند. یعنی به خون‌گیری مشغول می‌شدند. در حاجی‌آباد دلاک‌ها تا همین چند سال پیش ختنه می‌کردند که اصطلاحاً ست حلال کردن نامیده می‌شده است. در روستاهای اطراف هنوز افرادی وجود دارند و آن‌ها را آسا (استاد) می‌نامند که به ازای هر ختنه مبلغی پول و سر قند می‌گیرند. ضمناً مردم معتقدند کسی که ختنه نشده باشد دستش حلال نیست و نمی‌تواند حیوانی را ذبح کند.

- شکسته‌بندان را در شهرستان داراب بیتال می‌نامند و افرادی هستند که هنوز هم مردم به آن‌ها اعتقاد زیادی دارند و گاهی با وجود دسترسی به پزشک و درمانگاه فقط به این افراد برای جا انداختن دررفتگی یا شکستگی و یا درمان کوفتگی مراجعه می‌کنند.

- قابله‌های سنتی نیز در میان زنان روستاها وجود دارند و کار آن‌ها کاملاً رواج دارد، زیرا به‌ویژه در نقاط دورافتاده زایشگاه وجود ندارد و یا دسترسی به آن مشکل است. یا این‌که بعضاً به سبب بار مالی زیادی که زایمان در زایشگاه بر دوش خانواده‌ها می‌گذارند رغبت چندانی به مراجعه به بیمارستان ندارند.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی